

מדינת ישראל

ועדות המשמעת – משרד הבריאות בירושלים

תיק בד"מ 2/10/23

תאריך: 15.8.2024

בפני חברי הועדה:

דר' רינה שימונוב - כיושבת ראש

גב' ענת כהן אבוהב - נציגת הסתדרות האחים והאחיות

שופטת (בדימוס) אנה שניידר - נציגת היועץ המשפטי לממשלה

התובע:

עו"ד תומר דגני חנית

נגד

הנקבל:

האח איברהים סייד אחמד

באמצעות ב"כ עו"ד סנעאללה עומר

דין וחשבון לפי תקנה 16 לתקנות

בריאות העם (צוות סיעודי במרפאות) התמ"א-1981הקובלנה

1. מר איברהים סייד אחמד, אח מוסמך, בן 34, מספר רישיון 221256 (להלן: "הנקבל") הועסק במעון "הוד" בחיפה, בו מתגוררים מטופלים עם מוגבלות שכלית התפתחותית ברמות תיפקוד שונות (להלן: "המעון").
2. ביום 16.10.23 הוגשה כנגד הנקבל קובלנה בשל התעללות בחסר ישע בידי אחראי, עבירה לפי סעיף 368 ג סיפא לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: "חוק העונשין").
3. הקובלנה הוגשה בעקבות כתב אישום שהוגש כנגד הנקבל בבית המשפט המחוזי בחיפה (ת"פ 16546-01-23), ובעקבות הכרעת הדין מיום 28.9.23 שבה הורשע הנקבל, בעקבות הודאתו,

במעשים שיפורטו להלן, שבוצעו ביום 27.12.22 והמהווים עבירת התעללות בחסר ישע בידי אחראי, ואשר לדעת הקובל בקובלנה יש בהם משום התנהגות בדרך שאינה הולמת את מקצוע הסייעוד, ויש בה כדי להראות שהנקבל הוא חסר האחריות הדרושה לעסוק בסייעוד, לפי תקנות 15(1) ו-15(4) לתקנות בריאות העם (צוות סיעודי במרפאות), התשמ"א-1981 (להלן: "התקנות").

המעשים שבהם הורשע הנקבל בעקבות הודאתו

4. כפי שעולה מהכרעת הדין, במועדים הרלוונטיים היה א', יליד שנת 2000 (להלן: "הנפגע") דייר במעון, ומפאת מוגבלותו השכלית וההתפתחותית, לא יכול היה לדאוג לצרכיו והיה חסר ישע.

מתוקף עבודתו במעון, היה הנקבל, אחראי על הנפגע חסר הישע.

בתאריך 27.12.23 בשעה 10:30 או בסמוך לכך, בעקבות אירוע שבמהלכו תקף הנפגע את אחת המטפלות במעון, הוחלט להכניסו למשך 10 דקות לחדר מרופד במזרנים שכונה "חדר הגנה", אליו מכניסים דיירים במצב של אי שקט מוטורי על מנת שלא יפגעו בעצמם או בסביבה.

בסמוך לשעה 10:52 נכנס הנקבל לחדר ההגנה וסגר את הדלת. באותה העת שכב הנפגע על מזרן שהיה מונח על הרצפה כשהוא רגוע ושוכב על גבו.

מיד עם כניסתו לחדר, התקרב הנקבל למזרן עליו שכב הנפגע והניח את כף רגלו השמאלית, כשהוא נועל נעל סגורה, על בית החזה שלו. הנקבל דרך על בית החזה של הנפגע ארבע פעמים, בעוצמה, כשהוא נשען על קירות החדר ומשתמש במשקל גופו להעצמת חוזק הדריכה.

בהמשך, הניח את כף רגלו על פניו של הנפגע ודרך עליהם חמש פעמים, תוך שהוא מועך את פניו. זאת עשה הנקבל כשהנפגע שוכב על המזרן, חסר אוניס, מתפתל מכאב, מכווץ ומנסה לגונן על פניו באמצעות ידיו.

בהמשך הוריד הנקבל את רגלו מפניו של הנפגע למשך מספר שניות, במהלכן ניסה הנפגע לומר דבר מה, אולם, הנקבל מיד המשיך במעשיו, דרך שלוש פעמים נוספות על פניו של הנפגע, תוך שהוא מועך את פניו ופיו באופן המשפיל אותו ומבלי לאפשר לו לדבר. מיד לאחר מכן, בעט הנקבל באזור בטנו התחתונה של הנפגע וכן דרך פעם נוספת על פניו וצווארו באופן ממושך, תוך הפעלת לחץ רב על פניו וצווארו.

לאחר מספר שניות, הוריד הנקבל את כף רגלו מהנפגע, רכן לעברו והפנה אליו אצבע בתנועת אזהרה בעוד הוא שוכב על המזרן חסר אוניס. בהמשך, דרך הנקבל באמצעות כף רגלו השמאלית על ידו השמאלית של הנפגע, באופן ממושך ותוך הפעלת לחץ, וכן הכה אותו בפניו בעודו ממשיך להפנות לעברו אצבע מזהירה. לאחר מכן, הוריד הנקבל את רגלו מעל ידו השמאלית של הנפגע ודרך באמצעות רגלו פעם נוספת על צווארו ופניו, תוך שהוא לוחץ ומועך את פניו. בנוסף, בעט הנקבל בעוצמה ברגלו השמאלית של הנפגע.

במהלך המעשים המתוארים היה הנפגע שרוע על המזרן וכשהוא חסר אוניס, גופו מכווץ, מנסה להגן על גופו באמצעות ידיו ורגליו, זאת כשהוא בוכה, מפוחד וזועק מכאבים.

השתלשלות ההליכים נגד הנקבל

5. מעשיו של הנקבל התגלו לאחר צפייה של צוות המעון בסרטון של מצלמת האבטחה בחדר ההגנה (להלן: "הסרטון"). הנקבל נעצר, וכאמור, הוגש נגדו כתב האישום.
6. בעקבות הודאתו של הנקבל בכל העובדות שפורטו לעיל, הוא הורשע, כאמור, ביום 28.9.23 בעבירה של התעללות בחסר ישע, וביום 2.7.24 ניתן גזר הדין בעניינו, וזאת לאחר שנתקבלו לגביו שני תסקירים של שירות המבחן - האחד מיום 22.1.24 (נ/1), והשני מיום 19.5.24 (נ/2).
7. בית המשפט הטיל על הנקבל את העונשים הבאים:
 - (1) 9 חודשי מאסר שירוצו בעבודות שירות החל ביום 22.9.24.
 - (2) מאסר על תנאי של 12 חודשים למשך 3 שנים, מהיום שבו יסיים את עבודות השירות, כאשר התנאי יופעל במידה והנקבל יבצע עבירות בהן הוא הורשע.
 - (3) פיצויים בסך 30,000 ₪ לטובת הנפגע, קורבן העבירה.
8. יצוין, כי רישיונו של הנקבל הותלה בהסכמה החל ביום 13.6.24 ועד להודעה חדשה. זאת ועוד, הנקבל אינו עוסק בסיעוד מיום ביצוע העבירה בדצמבר 2022.

הדיון בקובלנה בפני הוועדה

9. ביום 11.8.24 התקיים דיון בוועדה בנוכחות באי כוח הצדדים והנקבל.
10. במהלך הדיון, צפתה הוועדה בסרטון ממצלמות האבטחה והתרשמה מהתנהגות הנקבל כלפי הנפגע.
11. בעקבות הודאתו של הנקבל בכל המיוחס לו בקובלנה, החליטה הוועדה להמליץ על הרשעתו של הנקבל בעבירת המשמעת המיוחסת לו בקובלנה, דהיינו, התנהגות בדרך שאינה הולמת את מקצוע הסיעוד ושיש בה כדי להראות שהוא חסר האחריות הדרושה לעסוק בסיעוד, כאמור בתקנות, והדיון התמקד באמצעי משמעת הראוי בנסיבות הענין.

טענות הצדדים לענין אמצעי המשמעת

טענות ב"כ הקובל:

12. ב"כ הקובל טען כי למרות שהנקבל הודה במעשים המיוחסים לו והביע חרטה, הרי שמדובר במקרה חמור ביותר, ומן הראוי לבטל את רישיונו של הנקבל לעסוק בסיעוד ולא להתלותו בלבד, שכן בתום תקופת ההתליה של הרישיון יוכל הנקבל לשוב לעבודתו באופן אוטומטי, ללא שום פיקוח, ואילו אם יבוטל הרישיון – יוכל הנקבל כעבור תקופה מסוימת לשוב ולבקש לעיין שנית בהחלטה.

13. ב"כ הקובל טען שאמנם מדובר במקרה יחיד ואין לנקבל עבירות קודמות, אולם עמד על כך שהפסיקה מתייחסת בחומרה רבה לאלימות כלפי חסר ישע, והציג בפני הועדה מספר תקדימים של החלטות ועדות המשמעת (בענין בטינה חייט מיום 16.10.22, בענין אופליה איסקיבה מיום 6.1.22, ובענין רוקח מורשה אלהאמי חאגי יחיא מיום 9.7.23).

14. לתמיכה בטענותיו, הסתמך ב"כ הקובל על האמור בתסקיר (נ/1) מיום 22.1.24 שם נאמר בין היתר:

"... לצד זאת התרשמנו, מאדם המרוכז בעצמו ובקשייו, בעל צרכי שליטה מוגברים ונוקשות מחשבתית. עוד התרשמנו, כי אבראהים עסוק בעיקר במחירים האישיים שהוא משלם בעקבות ההליך המשפטי ומתקשה להתחבר באופן כנה ומעמיק לנזק ולפגיעה שגרם לנפגע. כמו כן התרשמנו, כי אבראהים מתקשה להתחבר לחלקים תוקפניים באישיותו ולערוך התבוננות משמעותית בעולמו הרגשי, בקשייו וצרכיו. כמו כן התרשמנו, כי על אף הזמן הרב שחלף מאז ביצוע העבירה והעובדה ששולב בהליך טיפולי בשירותנו בקבוצת עצורי בית, מתקשה לערוך התבוננות פנימית בגורמים ובנסיבות שהובילו להתנהגותו האלימה והתוקפנית באירוע העבירה. כמו כן התרשמנו, מנטייתו להציג פאסדה מתפקדת, ומקיומו של פער רב בין התדמית החזקה והמצליחה שהוא משדר, לבין קיומו של דימוי עצמי נמוך וצורך רב בקבלת הכרה והתפעלות מסביבתו. אנו מעריכים, כי ברקע לעבירה, יתכן ועמד רצון להשגת תחושה של כוח ושליטה, תוך שימוש באלימות וניצול העובדה שהנפגע בעל תלות טכנית ורגשית בו. נציין, כי על אף העובדה שאבראהים נעדר עבר פלילי קודם, התרשמנו, מקיומם של קווים אלימים, אשר באו לידי ביטוי בהתנהגותו האכזרית בעת אירוע העבירה. משקלול גורמי האבחון התרשמנו, כי לאור זה שנרתע מההליך המשפטי וכיום אינו בא במגע עם חוסים, רמת הסיכון להישנות עבירות אלימות הינה נמוכה, ברמת חומרה נמוכה. לצד זאת התרשמנו, כי במצבים בהם הוא עובד עם אנשים בעלי צרכים מיוחדים התלויים בו, רמת הסיכון להישנות עבירות אלימות עלולה לעלות באופן משמעותי..."

טענות ב"כ הנקבל:

15. ב"כ הנקבל לא הכחיש כי מדובר במעשים חמורים, אך טען כי הנקבל הודה במעשים, הביע חרטה, וחסך את זמנו של בית המשפט.

ב"כ הנקבל הוסיף כי הנקבל חסר עבר פלילי ונמצא בהליך שיקומי אשר יימשך במהלך כל תקופת צו המבחן שהוטל עליו.

עוד נטען כי בסופו של דבר לא נגרם נזק פיזי כלשהו לנפגע, ולראיה הציג אישור רפואי מיום 29.12.22 (נ/4).

כמו כן, טען ב"כ הנקבל כי הנקבל זכה להערכה במקומות העבודה בהם עבד והתחייב להמציא לועדה את חוות הדעת.

16. לענין טענות ב"כ הקובל לגבי התסקיר 1/ הפנה ב"כ הנקבל לאמור בתסקיר נ/2 מיום 19.5.24 שבו נאמר, בין היתר:

"...אנו מתרשמים, כי בעיתוי הנוכחי חלה ירידה ברמת הסיכון להישנות עבירות דומות בעתיד.
מהיכרותנו הממושכת עם איברהים הן בהליך המעצר והן במסגרת הליך הת"פ התרשמנו, כי חלה תזוזה בעמדותיו ביחס לאירוע העבירה וכן מצליח לערוך התבוננות פנימית בדפוסי אישיותו ובחלקיו התוקפניים. עוד התרשמנו, כי הוא משתף פעולה כנדרש בהליך הטיפול ומבטא מוטיבציה גבוהה להמשיך לשתף פעולה בקבוצה בה משתתף כיום ולקחת חלק בקבוצת המשך בשירותנו..."

דיון והמלצה

17. קיים הבדל בין ההליך הפלילי לבין ההליך המשמעותי, והוא נובע מן התכלית.

הדין המשמעותי נועד לשמש הגנה על השירות שניתן לציבור, על תדמית השירות, ועל אימון הציבור, וכן כדי לשרש תופעות פסולות בשירות הציבורי ולהרתיע עובדי ציבור אחרים מהתנהגות שאינה הולמת את השירות (ראה עש"מ 1928/00 **מדינת ישראל נ. עמוס ברוכין**, פ"ד נד(3)).

בע.א 10979/04 ליביו לאור נ. שר הבריאות, פ"ד נט(6) עמ' 357, שהתייחס אמנם למקצוע הרפואה, אך נכון כמובן גם למקצוע הסיעוד, נקבע:

"השיקול המרכזי בהליכים המשמעותיים הינו השיקול של הגנה על האינטרס שיש לציבור בשמירה על רמתו ועל כבודו של מקצוע הרפואה ועל אימון הציבור ברופאים... לפיכך נפסק כי בהליכים ממין זה השיקול המרכזי שעל הגורם המחליט לשוות לנגד עיניו הוא אינטרס הציבור, ואילו השיקולים הספציפיים הנוגעים לעבריו המשמעת העומד לפניו הם ענין משני שיש לשקלו אם בכלל."

ועוד נקבע, גם כאן לענין מקצוע הרפואה ונכון גם למקצוע הסיעוד:

"אין לתחום את השיקולים הרלוונטיים בקביעת העונש המשמעותי... יש לנקוט לענין זה אמת מידה גמישה, אשר תאפשר להביא בחשבון, בכל מקרה ומקרה, גם את חומרת הסכנה הנשקפת לציבור מהישנות מעשיו של רופא, אך גם ערכים, ואינטרסים לגיטימיים אחרים עליהם באה הענישה המשמעתית-מקצועית להגן. בין אלו ניתן למנות את הצורך בשמירה על כבוד המקצוע... ואת אמון הציבור במקצוע..." ע"א 50/91 **אדגר סבין נ. שר הבריאות**, פ"ד מז(1).

18. אין חולק שעבודתם של עובדי הסיעוד והמטפלים קשה מאוד, ובמיוחד כאשר הם עוסקים עם קשישים, עם בעלי מוגבלויות שכליות וחסרי ישע, ולעיתים הם נקלעים למצבים מאוד בעייתיים וקשים להתמודדות.

אולם, התעללות בחסר ישע בידי אחראי הינה מן החמורות שבחוק העונשין.

הפסיקה התייחסה לנושא זה לא אחת, כגון באמור בפסק הדין בע"פ 8301/10 **אירנה חיימוב נ. מדינת ישראל** מיום 1.5.2011 :

"המדובר בתפקיד תובעני וקשה הדורש מהממלא אותו לגלות מסירות, אחריות, חמלה וסבלנות. העוסק במלאכה זו ייתקל, לא אחת, בסיטואציות שאינן קלות לעיכול הדורשות תעצומות נפש בהתמודדות עימן, הקשיים המובנים בתפקיד ברורים ואין חולק עליהם. אך באותה מידה צריך להיות ברור כי בקשיים אלו אין משום הצדקה או אמתלה למעשים מן הסוג המיוחסים למערערת. אדם שקצה נפשו בעבודתו או שאיננו ניחן באותן תכונות מיוחדות שפורטו לעיל, יואיל ויפנה את מקומו. בית המשפט לא יגלה הבנה כלפי מי שבחר להוציא חמתו ותסכולו דווקא על חסר הישע העומד מחוסר אונים למולו. חסרי ישע ככלל, והקשישים בהם בפרט, תלויים בחסדיהם של המטפלים בהם. פערי הכוחות בינם לבין האחראים עליהם גדולים ופעמים רבות יתקשו הם בהגשת תלונה או בדיווח על המעשים הנעשים בהם. נוכח חומרתם של המעשים והקלות שבהסתרתם, מתעצמים בעניינה של עבירת ההתעללות בחסר ישע על ידי אחראי, שיקולי הענישה מסוג הגמול וההרתעה."

19. הועדה שקלה לחומרא את התוקפנות הקשה שגילה הנקבל כלפי הנפגע חסר הישע, ששכב חסר אונים בחדר ההגנה, ולא היתה מצדו כל התגרות או איום כלפי הנקבל.

נראה שהנקבל לא שלט בכעסו בשל הפגיעה מצד הנפגע בקולגה שלו לעבודה, התנהגות אשר היוותה את הסיבה להכנסתו של הנפגע מלכתחילה לחדר ההגנה.

אולם, כפי שנאמר בפסיקה שצוטטה לעיל, אין מקום לגלות הבנה כלפי מי שבחר להוציא חמתו ותסכולו דווקא על חסר הישע העומד מחוסר אונים למולו.

20. מאידך, שקלה הועדה לקולא את העובדה שמדובר בעבירה יחידה של הנקבל במהלך שנות עבודתו בסייעוד, שהנקבל הודה במעשיו והביע חרטה, שהוטל עליו צו מבחן שבמסגרתו הוא ממשיך בהליך השיקומי אשר יש לקוות וכפי שנאמר גם בתסקיר נ/2, שיביא לכך שהנקבל יצליח "לערוך התבוננות פנימית בדפוסי אישיותו ובחלקיו התוקפניים".

כמו כן, שקלה הועדה לקולא את הועבדה שהנקבל הסכים, ואף הציע ביוזמתו, שרישיונו יותלה החל ביום 13.6.24 ועד להודעה חדשה.

בסיכום

21. בעקבות הודאת הנקבל במיוחס לו בקובלנה, מצאה הועדה לנכון להמליץ על הרשעת הנקבל בעבירת המשמעת המיוחסת לו בקובלנה, דהיינו, התנהגות שאינה הולמת את מקצוע הסייעוד ושיש בה כדי להראות שהנקבל הוא חסר האחריות הדרושה לעסוק בסייעוד לפי תקנות 15(1) ו-4 לתקנות.

22. לאור חומרת מעשיו של הנקבל, ולאחר ששקלנו את כל האמור לעיל, הן השיקולים לחומרא והן השיקולים לקולא, אנו סבורים שיש להטיל על הנקבל אמצעי משמעת של התליית רישומו כאח מוסמך למשך 5 שנים, אולם, הואיל והנקבל אינו עוסק בפועל בסיעוד ממועד ביצוע העבירה בחודש דצמבר 2022, ורישיונו הותלה בהסכמה בחודש יוני 2024, והואיל ועבודות השירות של 9 חודשים, שהוטלו עליו, אמורות להסתיים בסוף חודש יולי 2025, – מכאן שההתלייה תהיה בפועל למשך שנתיים ושבעה חודשים עד ליום 31.7.2026.

_____ ענת כהן-אבוהב	_____ אנה שניידר	_____ ד"ר רינה שימונוב
נציגת הסתדרות האחים והאחיות	שופטת (בדימוס)	יו"ר הועדה
נציגת היועצת המשפטית לממשלה		